

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Հերթական ատեստավորման ենթակա ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների
վերապատրաստման դասընթացներ

ԼԻԴԱ ՄՈՒՇԵՂԻ ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ

ՀԱՆԴԲՈԼ ՄԱՐԶԱԽԱՂԻ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ
ՄԻՋԻՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

Հետազոտական աշխատանք

Ղեկավար՝ Մ.գ.թ., դոցենտ Ա. Գ. Ստեփանյան

ԵՐԵՎԱՆ 2022

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Արդիականությունը - հանրակրթական դպրոցում դասը ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացի կազմակերպման հիմնական ձևն է: Դպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում մեծ նշանակություն ունի մարզախաղերի անցկացումը, մասնավորապես հանդբոլը: Հանդբոլի ընդգրկումը ֆիզիկական դաստիարակության ծրագրում պատահական չէ: Հանդբոլի հիմնական առավելությունը նրա պարզության մեջ է և պարապմունքները կարող են անցկացվել ինչպես դահլիճում, այնպես էլ բացօթյա: Այս խաղի տարբերակիչ առանձնահատկություններն են խաղացողների տեղաշարժերը բարձր արագությամբ, արագ և հանկարծակի գործողությունները գնդակով, թիմի խաղացողների փոխգործողությունները, անհատական գործողությունները խաղի ժամանակ:

Հանդբոլը որպես մարզաձև նպաստում է պարապողների շարժողական հնարավորությունների բազմակողմանի մշակմանը: Հանդբոլը 5-9-րդ դասարանների աշակերտների ֆիզիկական դաստիարակության կարևոր միջոցներից է: Խաղային վարժությունները և ընդհանրապես գնդակներով կատարվող վարժությունները շարժողական ընդունակությունները մշակելու լայն հնարավորություններ են ստեղծում: Այսպես՝ ուժը հանդբոլում իր արտահայտությունն է գտնում դարպասային արագությամբ նետում կատարելու, երկար փոխանցումների, ցատկով և հենումից նետումների ժամանակ: Այս ընդունակությունը մշակելու համար դասերի ընթացքում օգտագործում են վարժություններ՝ լցրած գնդակներով, ցատկապարաններով, ծանրացված գոտիներով և այլն: Հանդբոլում կարևորագույն ընդունակությունն է համարվում արագաշարժությունը: Այստեղ շատ կարևոր է ինչպես ֆիզիկական, այնպես էլ խաղային իրադրություններում արագ կողմնորոշվելու, արագ վճիռներ կայացնելու ունակությունը: Հանդբոլի միջոցով զարգացնում են նաև ճարակություն, ճկունություն, դիմացկունություն: Գործնական աշխատանքի մեծ փորձը ապացուցում է, որ այն դպրոցները, որտեղ անց են կացվում հանդբոլի դասեր հաջողությամբ են լուծվում առողջարարական և դաստիարակչական խնդիրները:

Հետազոտության նպատակն է հետազոտական ճանապարհով բացահայտել հանդբոլ մարզախաղի տեխնիկական և տակտիկական հնարքների ուսուցման առանձնահատկությունները միջին դպրոցում:

Հետազոտության խնդիրն է – միջին դպրոցի աշակերտներին կարողանալ ավելի մատչելի կերպով ուսուցանել և ցուցադրել հանդբոլ մարզախաղի տեխնիկական և տակտիկական հնարքների առանձնահատկությունները:

ՀԱՆԴՐՈՒ ԄԱՐՁԱԽԱՂԻ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

Հանդբոլ կամ ձեռքի գնդակ (անգլ. handboll hand-ձեռք, boll-գնդակ), թիմային խաղ է գնդակով, օլիմպիական խաղային մարզաձև է, որով զբաղվում են և տղամարդիկ և կանայք, առանց տարիքային սահմանափակումների: Խաղում են յոթ հոգանոց թիմերով: Խաղի նպատակն է գնդակը հնարավորինս շատ նետել մրցակցի դարպասը:

Հնագույն խաղի՝ ձեռքի գնդակի մասին հիշատակումներ կան Հռոմեոսի «Ողիսական»-ում և հին հռոմեական բժիշկ Գալենի բանաստեղծություններում: Միջնադարում նմանատիպ խաղին իր բանաստեղծությունները նվիրել է Վալտեր ֆոն դե Ֆոգելվայդեն:

Հանդբոլն իր ներկայիս ձևով հորինել են դանիայի ֆուտբոլիստները 19-20-րդ դարերում՝ որպես ձմռանը ֆուտբոլին փոխարինող: Հանդբոլի և ֆուտբոլի տարբերությունն այն է, որ հանդբոլը խաղում են ձեռքով, և յուրաքանչյուր թիմ կազմված է վեց խաղացողից և դարպասապահից:

Միջազգային սպորտային համակարգում խաղը գրանցված է հանդբոլ (ձեռքի գնդակ) անվանումով՝ սկսած 1898 թվականից, երբ դանիական Օրդրուպի դպրոցում ֆիզկուլտուրայի ուսուցիչ Հոլիեր Նիլսենն այդ խաղը ներկայացրեց կանանց խմբերի միջոցով: Իմաստն այն է, որ թիմակիցները միմյանց փոխանցելով գնդակը պետք է հասցնեին դարպասին և նետեին դրա մեջ:

Վերջին տարիներին կատարված ուսումնասիրությունները հիմք են հանդիսանում ձեռքի գնդակի ծննդյան ամսաթիվը ավելի վաղ ժամանակներին վերագրելու համար: 1890 թվականին Չեխիայում տարածվել էր գնդակով խաղի հայտնի ազգային տարբերակը «խազենա» անվանումով (նետել):

Մարզախաղի կիրառությունը դադարեցվել էր գնդակի չկարգավորված տեղափոխության այն առանց պայքարի խառը խմբերով նետելու պատճառով: 1917 թվականին Բեռլինից ինչ-որ մեկը երկու խաղերից ստեղծեց նոր խաղ կանանց համար, որն ուներ ձեռքի գնդակ անվանումը: Ոչ ոք չէր կարող պատկերացնել, որ այդ խաղը միջազգային ճանաչում կունենա:

1918 թվականին միջազգային սպորտի ցուցակում արդեն կար երկու հակառակ հոսանքների խաղ՝ չեխական խազենան (արևելքում) և գերմանական հանդբոլը (հյուսիսում և արևմուտքում): Արդեն 1920 թվականին Բեռլինում սկսվեցին գավաթի համար առաջին խաղերը և հանդբոլի Գերմանիայի առաջնությունը: Իսկ 1923 թվականին նրանք ներկայացրին մրցակցության նոր կանոնները. գնդակի չափսերը նվազեցնելու, «երեք վայրկյան» և «երեք քայլ» կանոնների ստեղծումը մեծապես նպաստեցին խաղի տեխնիկայի բարելավմանը:

1925 թվականին տեղի ունեցավ առաջին միջազգային հանդիպումը Գերմանիայի և Ավստրիայի միջև, որտեղ Գերմանիան 5:6 հաշվով պարտվեց:

1926 թվականին հանդբոլի միջազգային ճանաչումը նոր շունչ տվեց սպորտի զարգացմանը: Հանդբոլի ակումբներ բացվեցին Լուքսեմբուրգում, Շվեյցարիայում, Իսպանիայում և մի շարք այլ երկրներում:

1928 թվականին Ամստերդամում ստեղծվեց Հանդբոլի միջազգային սիրողական ֆեդերացիան (<ՄՄՖ>), որը գործեց մինչև 1944 թվականը: Դրա մեջ մտնում էին 11 երկիր, որոնք զբաղվում էին հանդբոլով: 1936 թվականին խաղն առաջին անգամ կցվեց Օլիմպիական խաղերին: Կայացավ 11-րդ ամառային օլիմպիական, որտեղ հաղթանակ տարավ Գերմանիան:

Մարզախաղը նոր վերելք ապրեց, երբ 1946 թվականին ստեղծվեց Հանդբոլի միջազգային ֆեդերացիան (<ՄՖ>): Այն միավորում է ազգային 70, այդ թվում ԽՍՀՄ (1958 թվականից) ֆեդերացիաները: Ֆեդերացիան հնարավորություն է տվել աշխարհի գավաթի վերափոխմանն ուղղված գործողությունների ծրագրին: Վերջինս նախատեսված էր 11x11 ձևաչափով հանդբոլի աշխարհի առաջնության անցկացման համար և կանակց և տղամարդկանց մասնակցությամբ:

1949 թվականին Բուդապեշտում անցկացվեց կանանց մասնակցությամբ աշխարհի առաջնությունը, որտեղ առաջատարը Հունգարիայի հավաքականն էր:

Ընդհանուր առմամբ 11x11 ձևաչափով անցկացվել է տղամարդկանց յոթ և կանանց երեք ձեռքի գնդակի առաջնություն: 1966 թվականին անցկացվեց տվյալ ձևաչափով յոթերորդ և վերջին աշխարհի առաջնությունը: Դրանով հիմք դրվեց 7x7 ձևաչափային հանդբոլի զարգացմանը: 1954 թվականին առաջին անգամ այս ձևաչափով

տղամարդկանց առաջնություն սկսեց Շվեդիան և հաղթանակ տարավ: Կանայք անցկացրեցին 7x7 ձևաչափով հանդբոլի առաջին առաջնությունը 1957 թվականին Հարավսլավիայում: Առաջին տեղը նվաճեց Չեխոսլովակիայի թիմը:

ՀԱՆԴԲՈԼ ՄԱՐԶԱԽԱՂԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հանդբոլը ամենաերիտասարդ մարզական խաղերից մեկն է մեր հանրապետությունում: Հայաստանում հանբոլով սկսել են զբաղվել 1922 թվականից: Հայաստանում հանդբոլի մրցումներ անցկացվել են 1922-29 թվականներին, սակայն այս մարզաձևն այդպես էլ չի արմատավորվել: Մեր երկրում հանդբոլի հիմնադիրը համարվում է Մուշեղ Մամիկոնյանը: Նա 1920 թվականից աշխատել է Հայաստանի տարբեր մարզական կառույցներում, գլխավորել է ՀՀ լուսավորության նախարարության ռազմամարզական վարչությունը, իսկ 1948 թվականին Ֆիզկուլտուրայի Հայկական Պետական ինստիտուտն ավարտելուց հետո, Մ. Մամիկոնյանը գործի է անցել այդ բուհում, ղեկավարելով մարզական խաղերի ամբիոնը: 1956 թվականին կազմակերպվում է հանդբոլի հանրապետական առաջնություններ, իսկ 1957 թվականից Հայաստանի թիմերը մասնակցում են համամիութենական առաջնության և միջազգային մի շարք մրցումների:

Մ. Մամիկոնյանի գլխավորությամբ 1957 թվականին Հայաստանի հանդբոլիստներն առաջին անգամ դրսում՝ Վորոնեժում մասնակցեցին հանդբոլի մրցաշարի: Այն ժամանակ թիմերը խաղում էին 11-ական մարզիկով: Մեր թիմի կազմում հիմնականում ընդգրկվել էին բասկետբոլիստներ 1958 թվականին Հայաստանի ներկայացուցիչները հանդես եկան Օդեսայում, 1959 թվականին Բաքվում կազմակերպված համամիութենական ստուգատեսում: Իսկ 1960 թվականին առաջին անգամ Երևանում անցկացվեց հանդբոլի ԽՍՀՄ առաջնության փնջային մրցաշար: Հայաստանի ներկայացուցիչներն այնուհետև իրենց կարողություններն են փորձել միջազգային, ԽՍՀՄ տարբեր ստուգատեսներում, սակայն առանձնակի հաջողությունների չեն հասել: Թերևս կարելի է առանձնացնել, որ 1962 թվականին Ռուսաստանի Ստանիսլավ քաղաքում կազմակերպված համամիութենական մարզընկերության կենտրոնական

խորհրդի առաջնությունում Հայաստանի Սպարտակ ԿՄԸ հավաքականը զբաղեցրել է մրցանակային 3-րդ տեղը:

1968 թվականին մեր երկրում՝ Երևանի Դինամո մարզասրահում անցկացվել է հանդբոլիստների միջազգային մրցաշար, որին մասնակցել է նաև Հայաստանի ընտրանին: Միայն 2009 թվականին 21 տարի անց, կրկին նույն մարզասրահում կայացավ հանդբոլիստների միջազգային ստուգատես:

Անկախացումից հետո հանդբոլը Հայաստանում լուրջ հիմնախնդիրների է հանդիպել: Խանգարել է ֆինանսների սակավությունը, մարզաբազաների պակասը: Գործնականում Հայաստանում ներկայումս չկա միջազգային չափանիշներին համապատասխանող 46x26 մ չափի մարզասրահ, որում հնարավոր լինի միջազգային ստուգատեսներ կազմակերպել: Դահլիճների բացակայության պատճառով, դժվարությունների են հանդիպում ոչ միայն հանդբոլ պարապող տարբեր տարիքային խմբերի ներկայացուցիչները, այլև մեր երկրի հավաքական թիմերի մարզիկները: Հանդբոլով այժմ 2000 մարդ է կանոնավոր զբաղվում: Այսուհանդերձ, զգացվում է բարձրակարգ խաղացողների պակաս: Այդ է պատճառը, որ ներկայումս շեշտը հիմնականում դրվել է մանկապատանեկան հանդբոլը Հայաստանում զարգանելու վրա:

Աշխատանքներն աշխուժացնելու նպատակով հանդբոլի ֆեդերացիաներ են ստեղծվել Վանաձորում, Գյումրիում, Գեղարքունիքում, Արմավիրում, Սյունիքում, Արցախում:

ԽԱՂԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Խաղը տեղի է ունենում 40x20 մ չափերով ուղղանկյունաձև փակ վայրում: Տարածքի շուրջն անպայման պետք է լինի անվտանգության գոտի կողմնային գծերի երկայնքով մոտ 1 մ և դարպասի գծից առնվազն 2 մ հեռավորությամբ:

Յուրաքանչյուր դարպաս ունի հատկացված տարածք: Դրանից 6 մ հեռավորությամբ ներս կանգնած է դարպասապահը, իսկ դուրս գտնվում է խաղացողներին հատկացված տարածքի սկզբնակետը: Դարպասի սահմանից դուրս՝ 3 մ հեռավորության վրա, գտնվում է ազատ նետումների գիծը (կամ 9 մ գիծը): Այս գիծը պատկերվում է կետագծով, որոնց միջև հեռավորությունը 15 սմ է: 6 մ գծից 7 մ հեռավորության վրա՝ դարպասի կենտրոնին զուգահեռ 7 մ գիծն է 3 մ երկարությամբ:

Դարպաս – դարպասների գծի կենտրոնում տեղադրվում են դարպասները: Ընդունված չափեր՝ 3 մ լայնություն, 2 մ բարձրություն: Դարպասներին պետք է ամրացված լինեն ցանցեր:

Գնդակ – հանդբոլի գնդակը պատրաստվում է կաշվից կամ սինթետիկ նյութից: Այն պետք է լինի կլոր: Չպետք է լինի փայլուն և սայթաքուն:

1. Տրամագիծ՝ 50-52 սմ, կշիռ 290-330 գ., նախատեսված է 8-12 տարեկան տղաների և 8-14 տարեկան աղջիկների համար:

2. Տրամագիծ՝ 54-56 սմ, կշիռ 325 -375 գ., նախատեսված է 14 տարեկանից բարձր աղջիկների և 12 -16 տարեկան տղաների համար:

3. Տրամագիծ՝ 58-60 սմ, կշիռ 425 -475 գ., նախատեսված է 16 տարեկանից բարձր տղաների համար:

Թիմ - թիմը կազմված է 14 անդամից, որից միաժամանակ կարող են խաղադաշտ դուրս գալ միայն յոթը, իսկ մնացած յոթ խաղացողները համարվում են պահեստային խաղացողներ: Խաղադաշտի յոթ խաղացողներից մեկը դարպասապահն է:

ԽԱՂԱՑՈՂՆԵՐԻ ԴԵՐԵՐԸ

Դարպասապահ

Անկյունային կամ ծայրային – խաղում են աջ կամ ձախ կողմում: Որպես կանոն խիզախ, ճարպիկ և արագընթաց խաղացողներ են:

Կենտրոնի խաղացող - խաղում է դաշտի կենտրոնում, կատարում է հիմնական հարձակումները:

Կիսամեջ - խաղում են կենտրոնի խաղացողի և անկյունային խաղացողների մեջտեղում: Ըստ խաղի կանոնների՝ նրանց պետք է կարողանան ուժգին հարվածներ տալ:

Գծային - այս խաղացողը և խաղացողները խաղում են 6 մ գծի վրա, ինչի համար անվանում են գծային խաղացողներ: Հիմնական պարտականությունն է խանգարել հակառակորդի խաղը և հակառակորդի դարպասին հասցնել գնդակներ:

Մրցավար - խաղն անցկացվում է երկու իրավահավասար մրցավարների հսկողության ներքո: Անհամաձայնությունների դեպքում քննարկումից հետո ընդունվում են համատեղ որոշումներ:

Խաղի տևողությունը - յուրաքանչյուր խաղակես 16 տարեկանից բարձր խաղացողների համար տևում է 30 րոպե՝ 15 րոպեանոց ընդմիջումով: 8-12 տարեկանների համար խաղի յուրաքանչյուր խաղակեսը տևում է 20 րոպե, 12-16 տարեկանների համար 25 րոպե: Ընդմիջումից հետո խաղադաշտերը փոխվում են: Եթե անհրաժեշտ է պարզել հաղթողին, լրացուցիչ ժամանակ է ավելացվում:

ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

- Խաղացողն իրավունք ունի նետել, բռնել, խլել և կանգնեցնել գնդակը ձեռքերի, գլխի, ազդրերի և մարմնի օգնությամբ:
  - Խաղացողը կարող է գնդակն իր ձեռքում պահել 3 վայրկյանից ոչ շատ ընդ որում, գնդակը ձեռքին կարող է կատարել 3 քայլից ոչ ավելի, որից հետո գնդակը պետք է փոխանցի խաղացողներից մեկին, նետի դարպասը կամ պարզապես նետի հատակին:
  - Յուրաքանչյուր թիմի դարպասապահը կարող է դիպչել կամ հատել դարպասի համար սահմանված տարածքը:
  - Խլել գնդակը կարելի է ձեռքի բաց ափով: Կարելի է հետևից վերահսկել խաղացողին բաց ձեռքերով:
  - Չի թույլատրվում գնդակը խլել առանց տեսանելի հարձակման փորձի:
  - Գոլը հաշվվում է այն դեպքում, երբ գնդակն ամբողջությամբ անցել է դարպասի համար սահմանված տարածքը և հայտնվել դարպասի ներսում, ընդ որում եթե հարձակվող թիմը կանոններ չի խախտել, և մրցավարը խաղը դադարեցնելու հրահանգ չի տվել:
  - Խաղում հաղթում է այն թիմը, որն ավելի շատ գնդակ է նետել հակառակորդի դարպասը:
- Դարպասապահի գործողությունները կարգավորվում են հստակ կանոններով.
- դարպասապահը միակ խաղացողն է, ով կարող է դիպչել դարպասի սահմանին (6 մ գծին):
  - Դարպասապահը հարվածը կասեցնելու նպատակով գնդակին կարող է դիպչել իր մարմնի յուրաքանչյուր հատվածով:
  - Դարպասապահը կարող է դուրս գալ իրեն հատկացված տարածքից առանց գնդակի: Նա այդ ժամանակ համարվում է սովորական խաղացող:
  - Դարպասապահը չի կարող դուրս գալ իրեն հատկացված տարածքից գնդակը ձեռքին:
  - Դարպասապահը չի կարող վերադառնալ հատկացված տարածք գնդակը ձեռքին:
  - Դարպասապահը չի կարող դիպչել գնդակին, եթե այն գտնվում է իրեն հատկացված տարածքից դուրս:

ՏՈՒԳԱՆՔՆԵՐ

Կա տուգանքի 3 հիմնական ձև.

- նախազգուշացում:
- Խաղադաշտից 2 թուղթով հեռացում:
- Որակազրկում (մինչև խաղի ավարտը):

Նախազգուշացում - տրվում է հակառակորդի նկատմամբ որևէ խախտում կատարելու դեպքում, օրինակ՝ 3 մ հեռավորությունը նետումի ժամանակ խախտելու համար: Նախազգուշացումն ուղեկցվում է դեղին քարտով:

Առավելագույն նախազգուշացումների քանակը մեկ խաղի ընթացքում՝

- նույն թիմի բոլոր խաղացողներին՝ 3 անգամ:
- Նույն թիմի բոլոր պաշտոնական դեմքերին 1 անգամ:

Առավելագույն քանակի նախազգուշացումներ ստանալուց հետո կիրառվում են ավելի խիստ տուգանքներ՝ 2 թուղթով հեռացում դաշտից կամ որակազրկում:

Հեռացում խաղից 2 թուղթով - խաղադաշտից 2 թուղթով հեռացնում են, երբ խաղացողն իրեն վատ է դրսևորել հակառակորդ թիմի խաղացողի նկատմամբ (հրել, հարվածել կամ գնդակը նետել նրա վրա):

Հեռացումն ուղեկցվում է մրցավարի ժեստով՝ վեր է բարձրացնում ձեռքը, ձեռքի մատներով ցույց է տալիս 2 թիվը, որից խաղացողը հասկանում է, որ պետք է լքի խաղադաշտը 2 թուղթով: Թիմն այդ 2 թուղթն խաղում է ոչ լիարժեք կազմով:

Որակազրկում տեղի է ունենում այն ժամանակ, երբ խաղացողը կոպիտ խախտում է կատարել (հարվածել է խաղացողի գլխին, թռիչքի ժամական հրել է նրան կամ վիճել մրցավարի հետ):

ՀԱՆԴՔՈՒ ՄԱՐԶԱԽԱՂԻ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ՄԻՋԻՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ (5-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ)

Հանդիպումը 5-9-րդ դասարանների աշակերտների ֆիզիկական դաստիարակության կարևոր միջոցներից է: Խաղային վարժությունները և ընդհանրապես գնդակով կատարվող վարժությունները շարժողական ընդունակությունները մշակելու լայն հնարավորություն են ստեղծում: Հանդիպում ուժը արտահայտվում է դարպասին արագությամբ նետում կատարելու, երկար փոխանցումների, ցատկով և հենումից նետումների ժամանակ: Այս ընդունակությունը մշակելու համար դասերի ընթացքում օգտագործում են վարժություններ՝ լցրած գնդակներով, ցատկապարաններով, ծանրացված գոտիներով և այլն: Հանդիպում կարևորագույն ընդունակությունն է համարվում արագաշարժությունը: Այստեղ շատ կարևոր է ինչպես ֆիզիկական, այնպես էլ խաղային իրադրություններում արագ կողմնորոշվելու, արագ վճիռներ կայացնելու ունակությունը: Հանդիպումի միջոցով զարգացնում են նաև ճարակություն, ճկունություն, դիմացկունություն:

Ֆիզիկական դաստիարակության համալիր ծրագրում նախատեսված է մարզախաղերի տարերրի ուսուցումը (հանդբոլ, բասկետբոլ, վոլեյբոլ, ֆուտբոլ) 5-9-րդ դասարաններում (դպրոցի ընտրությամբ):

ՀԱՆԴԻՊՈՒԼ ԽԱՂԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ 5-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՈՒՄ

5-րդ դասարանում յուրացվում են հետևյալ հնարքները.

գնդակի որսում՝ երկու ձեռքով և փոխանցում մեկ ձեռքով, ուսից շարժման մեջ գնդակի նետում՝ աջ և ձախ ձեռքով, ցատկով և հենումով՝ վերևից հետթափով: Գնդակի վարում՝ հաջորդաբար աջ և ձախ ձեռքով, նետում, շրջափակում:

- Դարպասապահի խաղ (դարպասում կանգնելը և տեղաշարժվելը, գնդակի, հետ մղելը մեկ կամ երկու ձեռքով):
- Դարպասին նետելու հիմնական եղանակները:
- Աջ և ձախ ձեռքով ցատկով վերևից հետթափով նետումը:
- Գնդակի վարում՝ հաջորդաբար աջ և ձախ ձեռքով:
- Նետման շրջափակում:
- Դարպասապահի կանգնվածքը և տեղաշարժերը դարպասում:
- Գնդակի հետմղում երկու ձեռքով:
- Գնդակի հետմղումը մեկ ձեռքով:

5-րդ դասարանում հանդբոլ խաղի տարերրն ուսումնասիրելիս կարևոր է գնդակի որսումը և փոխանցումը կատարել փոխկապակցված, միաժամանակ և պատադիր յուրաքանչյուր դասին: Սկզբնական ուսուցումը տարվում է հեշտացված պայմաններում, առանց պաշտպանի դիմադրության: Այնուհետև այս պայմանները աստիճանաբար բարդացվում են:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

- Հետազոտության արդյունքների վերլուծությունից և մասնագիտական գրականության ուսումնասիրությունից հանգեցինք հետևյալ եզրակացությունների.
- 1) հանդբոլ խաղի ուսուցումը շարունակվում է 6,7,8,9-րդ դասարաններում: Աստիճանաբար բարդացվում են տեխնիկական և տակտիկական հնարքները և ուսցանվող վարժությունները:
  - 2) Հանդբոլ մարզախաղի ուսուցման ընթացքում շատ կարևոր է ուսուցման մեթոդների ճիշտ ընտրությունը և կիրառումը:
  - 3) Ուսուցման գործընթացում կիրառվում են խոսքային, զգնական, գործնական մեթոդներ:
  - 4) Տակտիկական գործողությունների ուսուցման սկզբնական շրջանում այն պետք է կատարել աստիճանաբար՝ սկսելով տարրական դրություններից և շարժումներից:
  - 5) Հանդբոլ խաղը նպաստում է աշակերտների շարժողական ընդունակությունների զարգացմանը (արագաշարժություն, ճարպկություն, ճկունություն, դիմացկունություն):
  - 6) Հանդբոլ խաղը ձևավորում է աշակերտների մոտ բարոյականային բարձր հատկանիշներ, կարգապահություն, նպատակաուղղվածություն, ընկերասիրություն:
  - 7) Հանդբոլի խաղի դասերի ժամանակ հաջողությամբ լուծվում են առողջարարական և դաստիարակաչական խնդիրներ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

- 1) Մելքոնյան Հ. «Հանդիպող դպրոցում» Երևան 2003 թ.
- 2) Մելքոնյան Հ. «Հանդիպել» (Ուս. ձեռնարկ) Երևան 2003 թ.
- 3) «Հանդիպել» (Ուս. ձեռնարկ)
- 4) Էլեկտրոնային աղբյուրներ՝ www.wikipedia.org, www.armhandball.am,
www.atomiyme.com